

Kuntastrategia 2022-2025

Sisällysluettelo

Toiminnan lähtökohdat.....	2
Arvot.....	2
SWOT nelikenttäanalyysi	3
Toiminnalliset tavoitteet.....	4
Tulevaisuus.....	6
Talouden nykytila ja tulevaisuus.....	6
Väestön nykytila ja tulevaisuus.....	6
Hyvinvointialue ja valtion näkökulma kuntien tulevaisuuteen	7
Kunnan vaihtoehtoiset mahdollisuudet	8

Toiminnan lähtökohdat

Siikaisten kunnanvaltuusto on työstänyt valtuustostrategian lähtökohtia syksyn 2021 aikana. Työ käynnistettiin työpajoissa valtuustoseminaarissa syyskuussa. Taustaineistona on käytetty mm. valtion, kuntaliiton ja FCG:n selvityksiä kunnan talouden ja palvelutarpeen nykytilasta ja tulevaisuusnäköystä. Valtuustolle on lisäksi toteutettu täsmentävä kysely strategian arvoista, teemoista ja tulevaisuuden odotuksista. Hyvinvointikertomus- ja suunnitelma on valmisteltu ja hyväksytty erillisenä asiakirjana marraskuussa. Hyvinvoinnin osalta tavoitteet ovat yhtenevät, elinvoimakeskeiset tavoitteet ovat nousseet strategiaseminaarissa valtuutettujen korostamista kehittämisen mahdollisuuksista.

Arvot

Arvoilla tarkoitetaan niitä ohjenuoria ja periaatteita, joiden tulee näkyä päivittäisessä toiminnassa.

OSALLISUUS	Osallisuudessa on kysymys kuulumisesta Siikaisten kunnan ja sen kylien yhteisöön. Ihmiset osallistuvat omien, läheistensä ja yhteisten palveluiden tuottamiseen, tapahtumien tekemiseen ja kunnan päätöksentekoon.
VASTUULLISUUS	Vastuullisuus on vastuuta itsestä ja lähimmäisistä, hyvää talouden hallintaa, sitoutumista työhön sekä ympäristöstä huolehtimista.
AVOIMUUS	Avoimuus merkitsee uteliaisuutta ja rohkeutta kohdata muuttuva toimintaympäristö.

SWOT nelikenttäanalyysi

VAHVUUDET

- päättäjien tavoitettavuus
- pienen kunnan ketteryys
- kuntalaisen palvelu yli toimivaltarajojen
- yhtenäiskoulun toimintakulttuuri ja erityisosaaminen
- liikunta- ja virkistysalueet
- yhdistystoiminta ja yhteistyö
- valokuituverkko ja etätyö
- maksuton varhaiskasvatus ja kotihoidon kuntalaisä

HEIKKOUEDET

- korkea verotus ja valtionosuuden leikkaus 2023 > rahoituksen heikentyminen
- palvelutarpeen väheneminen ja eriytyminen > yksikkökustannusten kasvu
- harva asutus > infra- ja kuljetuskustannukset, saavutettavuus
- yritystoiminta pientä, työvoiman saatavuusongelma
- kunta hoitaa avoimen sektorin tehtäviä
- maakuntakaava estää tuulivoimarakentamisen > ei verotulolisäystä
- tiestö ja liikenneyhteydet

MAHDOLLISUUDET

- Geopark –yhteistyö
- Eteläpään matkailualueen ”uusi nousu”
- vapaa-ajanasukkaiden ja tulomuuttajien aktiivisuus ja uudet avaukset
- luomumetsät
- Tuorilan työpaikkakeskittymän kehittyminen
- digitalisaatio palveluiden saavutettavuudessa
- yhtenäiskuntamallista luopuminen valtion skenaariotyössä

UHAT

- hyvinvointialueen aloittamisen jälkeen pysyvä alijäämä, vaihtoehdottomuuden tila
- nykytilaan takertuminen
- valtion ”paras II”, kriteeristöt
- digitalisaatio hallinnossa > kustannukset ja osaaminen
- hallinnon yhteistyörakenteiden edelleen kasvu, päätöksenteko muualla
- päätöksentekokulttuurin muutos, luopuminen

Toiminnalliset tavoitteet

Siikaisten kunnan hyvinvoinnin ja elinvoiman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet on koottu alla olevaan taulukkoon. Talous- ja toimintasuunnitelmassa asetetaan vuosittain tarkemmat palvelutavoitteet ja taloudelliset resurssit toimialueittain. Toteutuminen raportoidaan tilinpäätöksessä.

Tavoite	toimenpiteet	resurssit
Luonnon virkistyskäytön ylläpitäminen ja vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Luontoreittien ja latuverkon ylläpitäminen ja niistä viestiminen.	Kunta ja järjestöt
Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan ja harrastustoiminnan edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Maksuttomat liikuntapaikat • Liikuntaan painottuva matalan kynnyksen koulun kerhotoiminta • Liikuntapainotus koulun opetussuunnitelmassa • Toiminta-avustukset	Paikalliset yhdistykset Hyvinvoinnin toimialue
Ikäihmisten aktiivisuuden ylläpitäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten tarpeiden huomioiminen tapahtumien ja palveluiden järjestämisessä sekä kunnan yleisten alueiden infrastruktuurissa • Pärjätään yhdessä -verkoston jatkuvuuden tukeminen	Vanhus- ja vammaisneuvosto Kansalaisopisto Avustukset
Hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyön rakentaminen kuntalaisten palveluiden turvaamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> • Tilatarpeiden ratkaiseminen ja kehittäminen hyvinvointialueen kanssa sekä sujuva kiinteistöhuolto • Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö	Kunta Hyvinvointialue

<p>Geopark –mahdollisuuksien aktiivinen hyödyntäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuminen Geoparkin järjestämään toimintaan, mm messuille • Oman reitistön ja opastuksen edelleen kehittäminen • Ympäristökasvatukseen osallistuminen • Geoparkista ja sen mahdollisuuksista kertominen 	<p>Kunta</p> <p>Yritykset, yhdistykset</p>
<p>Eteläpään matkailu- ja virkistysalueen ammattimaisen kehittymisen tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mökki- ja ravintolayrittäjien ja kunnan kehittämiskeskustelutilaisuudet vuosittain • Mökkien vuokrasopimusehtojen uusiminen kaavan ja nykylainsäädännön mukaisiksi ja siten, että alue kattaa siitä syntyvät kustannukset • Kunnan liikunta- ja ulkoilualueiden erinomainen hoito ja kunnossapito 	<p>Elinvoiman toimialue</p> <p>Mökinomistajat Ravintolayritys</p>
<p>Avoimuus uusille avauksille ja nopea ja joustava palvelu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kunta palvelee monikanavaisesti (digitaaliset ja perinteiset kanavat) • Yritysten ja muiden toimijoiden asiallisiin yhteydenottoihin vastataan viipymättä • Rakennuslupamenettely on nopeaa ja joustavaa 	<p>Elinvoiman toimialue</p> <p>Kaikki tehtäväyksiköt</p>

Tulevaisuus

Tulevaisuuspohdinnoissa keskeisimmät muuttujat ovat talous ja väestö. Nämä muodostavat lähtökohdan kunnan kyvyllä järjestää palvelut kuntalaisilleen. Palvelutuotannon näkökulmasta tärkeää on väestön monipuolinen tilastanalyysi, joka on tehty osana hyvinvointikertomusta. Valtion ohjaus ja päätökset rajaavat ja suuntaavat kunnan tulevaisuutta. Peruslähtökohtiin liittyvien haasteiden lisäksi kunnan tulee julkisorganisaationa näyttää esimerkkiä esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, digitalisaation hyödyntämisessä ja kansainvälistymisessä.

Talouden nykytila ja tulevaisuus

Kunnan talouden nykytilanne on kohtuullinen. Taseessa on ylijäämää noin neljä miljoonaa euroa, mikä vastaa kunnan vuositaloutta hyvinvointialueen muutoksen jälkeen. Kunnalla ei ole omaa lainaa. Vastuista suurin on valokuituverkon rakentamiseen liittyvä käyttömaksukompensaatio 115 000 euroa vuodessa vuoteen 2026 asti.

Talouden tulevaisuus sen sijaan näyttää synkemmältä. Valtiovarainministeriön ja kuntaliiton painelaskelmissa vuosittainen alijäämä on suunnitelmakaudella kasvava. FCG:n kuntatalous- ja palvelutarveselvityksen mukaan kunnalle jäävien tehtävien osalta laskennallinen sopeutustarve vuoteen 2030 mennessä on yhteensä 1.1 miljoonaa. Käytännössä nykyiseen talouden ja palvelutoiminnan rakenteeseen ja lainsäädännön kriteereihin peilaten näin dramaattinen muutos olisi mahdoton.

Väestön nykytila ja tulevaisuus

Tilastokeskuksen tuorein väestöennuste on tehty 2019. Sen mukaan Siikaisten väkiluku olisi vajaan kymmenen vuoden päästä 1210 henkilöä. Syyskuussa 2021 Siikaisten asukasmäärä oli 1 368.

v 2018	v 2020	v 2025	v 2030	muutos
1458	1403	1293	1210	- 17%

Samalla ikäihmisten suhteellinen osuus kasvaa ja työikäisten vähenee. Koronan aiheuttama orastava kiinnostus maaseutua kohtaan voisi parhaimmillaan hidastaa väestökatoa. Valtakunnallisesti koko Suomessa väestön lievä kokonaiskasvu johtuu enää pelkästään maahanmuutosta, josta puolet kohdistuu pääkaupunkiseudulle ja toinen puoli muualle Suomeen. Väestön määrä ei ole suoraan verrannollinen kunnan talouteen, mutta sekä nopeasti kasvavilla että väestöä menettävillä alueilla haaste on iso. Toiminnallisesti palveluiden järjestäminen yksin vaikeutuu entisestään, kun palvelut räätälöidään yhä harvemmälle ja samaan aikaan vaatimukset kasvavat ja työvoiman saatavuus heikkenee.

Hyvinvointialue ja valtion näkökulma kuntien tulevaisuuteen

Hyvinvointialueen toiminta käynnistyy 2023. Kunnan talouden volyyymi putoaa alle puoleen ja hallinnon suhteellinen osuus moninkertaistuu. Varhaiskasvatus, opetus, vapaa-aika, nuorisotyö ja kirjasto sekä infra ja maankäyttö jäävät omiksi tehtäviksi. Maaseutuhallinto, jätehuolto ja ympäristöpalvelut jäävät kuntien yhteistoiminnassa toteutettaviksi. Yhtiömuotoinen toiminta lisääntyy. Henkilöstön osaamisvaatimukset kasvavat, mitoituksia ja laatua seurataan ja raportoidaan yhä tarkemmalla tasolla. Hallinnon velvoitteet kasvavat erityisesti liittyen toiminnan läpinäkyvyyteen ja digitalisaatioon. Kunnille siirretään valtiolta työvoimahallinnon tehtävät, tarkasti säädeltynä kokonaisuutena ja yhteistoiminta-alueisiin velvoittavana.

Valtiolle kunta on ollut ennen kaikkea hyvinvointiyhteiskunnan toteuttaja. Aluekehitys on johtanut eriytymiseen kuntien edellytyksissä hoitaa näitä tehtäviä sekä palveluiden laadun ja saatavuuden erojen sekä veroprosenttien erojen kasvuun. Hyvinvointialue on rakennettu ratkaisuna sosiaali- ja terveystalouden toteuttamisen vaikeuksiin, mutta edelleen kuntarakenteen on liian eriytynyt vastatakseen jäljelle jäävistä tehtävistä tasaveroisesti.

Valtiovarainministeriön ja kuntaliiton tulevaisuuspohdinnoissa on esiin noussut kolme aihiota kuntakentän kehittymiseen ja roolin muutokseen. Ensimmäisessä ei muutettaisi hallinnollisia lähtökohtia, mutta uudistettaisiin rahoitusjärjestelmä ja arviointimenettely, jolla arvioidaan kunnan toimintakykyä taloutta laajemmin. Toinen aihio pohtii palveluiden ratkaisemista järjestämiskriteerien kautta (väestöpohja, ikäluokan koko, henkilöstöresurssit jne.). Kolmantena aihiona keskustellaan yhtenäiskuntamallista irtautumisesta, jolloin joillekin kaupungeille annettaisiin erityistehtäviä lainsäädännössä ja kunnille luotaisiin erilaisia mahdollisuuksia kokeiluihin ja yhteistyörakenteisiin esimerkiksi hyvinvointialueen kanssa. Kunta alan tutkijat pitävät aihioita toisiaan seuraavina todellisuuksina, kun väestökehitys edelleen eriytyy ja kuntarakenteen muuttuu. Kaikki vaihtoehtoskenaariot johtavat kuntien yhdistymisiin jossain määrin, viimeisin skenaario mahdollistaisi kuitenkin parhaiten hyvinkin erilaisten ja eri kokoisten kuntien legitimitetin tulevaisuudessa.

Kunnan vaihtoehtoiset mahdollisuudet

Siikaisten kunnassa valtuutetut ovat useamman vuoden seuranneet valtion liikkeitä kuntarakenteen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen osalta. Nyt kuntien tehtävien konkreettinen muutos ja ennakoiva talouden todellisuus on näkyvillä. Oman kunnan kykyä tuottaa palvelut kustannustehokkaasti ja laadukkaasti tulevissa raameissa on puntaroitava kriittisesti. Valtuustostrategiaa valmisteleivassa kyselyssä nykytilaan ollaan tyytyväisiä ja sen moni haluaisi säilyttää, vaikka tulevaisuus tuo mukanaan muutoksia. Kunnanhallitus ja kunnanvaltuusto on käynyt monipuolista keskustelua tulevaisuuden mahdollisuuksista. Soteuudistuksen tuomat muutokset aiheuttavat selvittämistarvetta kunnan tulevaisuuden kannalta samoin valtiovallan toimenpiteet jatkossa.

Siikaisten kunta jatkaa itsenäisenä. Kunnan taloudellinen tilanne on tällä hetkellä kohtuullinen. Kunnanhallitus ja kunnanvaltuusto seuraavat tulevaa kehitystä ja reagoivat tarpeen mukaan näkyvissä olevaan kehitykseen.